

Dr. Ecz. Metin UYAR

Medipol Üniversitesi Eczacılık
Fakültesi Öğretim Üyesi

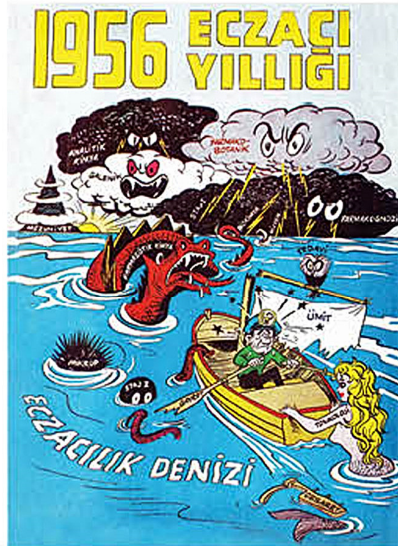
DOÇ. DR. HALİL TEKİNER İLE ECZACILIK TARİHİNİN KİLOMETRE TAŞLARI

Eczacılık tarihi araştırmacısı Doç. Dr. Halil Tekiner'den "19. Yüzyıldan Günümüze Eczacılık Tarihinin Kilometre Taşları" başlıklı etkileyici bir sunum dinledim. O sunumdan aklımda kalanlar...

Bu sayı için Kasım ayı başında dinlediğim ve çok etkilendiğim bir sunumu siz değerli meslektaşlarımla paylaşacağım. Danışmanlığını yürüttüğüm MEDUPSA (Medipol Üniversitesi Eczacılık Öğrencileri Birliği) 5 Kasım'da Doç. Dr. Halil Tekiner ile "19. Yüzyıldan Günümüze Eczacılık Tarihinin Kilometre Taşları" başlıklı bir etkinlik düzenledi. Sunum öncesinde epey heyecanlıydım. Çünkü Halil Tekiner'in ününü çok duymuştum ve geçtiğimiz yıl öğrencilerimle hazırladığımız bir kitap için hayat hikâyesini öğrenmek adına röportaj yaptığımız eczacılar arasında yer alıyordu. Tüm dünyada coşkuyla kutlanan 25 Eylül tarihinin, Dünya Eczacılar Günü olarak, Tekiner'in eczacılık tarihi araştırmaları ve kişisel çabalarının sonucunda belirlendiğini o zaman öğrenmiştim. Beş yaşından beri piyano çalan, birçok bestesi olan eczacımızın kütüphanesinde 25 bin kitabının olduğunu öğrendiğimde ise iyice büyülenmişim. Tekiner, kariyerindeki başarıları Harvard gibi önemli üniversitelerde misafir öğretim üyesi

veya ziyaretçi araştırmacı olarak çalışarak da taçlandırmış. Doktora tezinde ise Türkiye'deki görme engelli yetişkinlerin eczacılık alanındaki ihtiyaçlarının neler olduğu sorusuna cevap ararken Braille alfabesinin eczacılık hizmetlerinde nasıl ve hangi standartlarda kullanılabileceği konusunu ele almış. Teorik olarak araştırmakla da kalmamış ve ÇEKÖP ile tezinde ortaya attığı görüşler ışığında başarılı sonuçlar elde ettikleri bir sosyal sorumluluk projesi geliştirmiş. Sadece bazı noktalarına değindim, tamamı ise çok daha etkileyici olan böyle bir kariyere sahip bir meslektaşımın; nasıl dolu, bilgilendirici bir sunum yapacağını düşünmek bile heyecanlandırdı. Böyle durumlarda genellikle hayal kırıklığına uğramamak adına beklentimi çok yüksek tutmamaya çalışırım. Ama bu sefer risk aldım ve beklentimi en tepeye

çektim. Sunum bittiğinde ise iç güdülerimin beni yanıltmamasının sevincini yaşıyordum. Hepimizi etkileyen sunumundan aklımda kalanları sizlerle de paylaşayım istedim.

Dr. Karl Ambros Bernard

Tekiner 14 Mayıs 1839 tarihinde ilk eczacılık sınıfının kurulmasından başlayarak son 180

NEVROZİN

Grip, enfüenza ve soğuk almalarda
Muhakkak NEVROZİN Kullanınız.

yl içinde eczacılık tarihinin kilometre taşlarının neler olduğunu anlattığı sunumuna, tarihten alacağımız derslerle mesleğimizi geliştirerek ileriye taşıma hedefine daha iyi bir şekilde ulaşacağımızı vurgulayarak başladı. Nasıl ki günümüzde bilimin dili İngilizceyse, o dönemde de Fransızcaymış. O nedenle ilk eczacılar Fransızca eğitim almış. Üstelik bu durum yaklaşık 30 yıl boyunca devam etmiş. İlk eczacıları yetiştirmek üzere Viyana'dan Dr. Karl Ambros Bernard davet edilmiş. Bernard ilk resmi farmakopemiz olan Osmanlı Askeri Farmakopesi (1844) gibi değerli birçok esere de imzasını atmış. İstiklal Caddesi'nde

bulunan Santa Maria Draperis Kilisesi'nde "Türkiye'de modern tıp ve eczacılık eğitimini başlatan hekim ve cerrah Dr. Karl Ambros Bernard'ın (1808-1844) mezarını bu kilisededir" yazısını görmek mümkündür.

Eczane sayısında sınırlama

İlk eczacılık kanunu (Nizamname-i Eczacıyan) ise 1852 yılında yayımlanmış. Bununla birlikte eczane sayısında sınırlandırma da gelmiş. Bugün de eczane sayısında sınırlama var ve tarihte bu uygulamaya biz birkaç defa geçip, vazgeçip, daha sonra tekrar geçmişiz. Tekiner "Tarih tekerrür ederse bu uygulamanın tekrar kalkması işten değil" diyor. Bir eczacının ancak bir eczane açabileceğine dair karar ise 1861'de yayımlanan nizamname ile ortaya koyulmuş. Bugün de bu şart var ama o zamanın büyük bir farklılığı, bir eczacının eczane açabilmesi için 6 yıl eczanede çalışmasının şart olmasıymış. Bugün yardımcı eczacılık ile bu 1 yıl.

İlk Türk Eczanesi

İlk Türk eczanesi 1880 yılında Ecz. Hamdi Bey tarafından açılmış. Bu nedenle kendisine

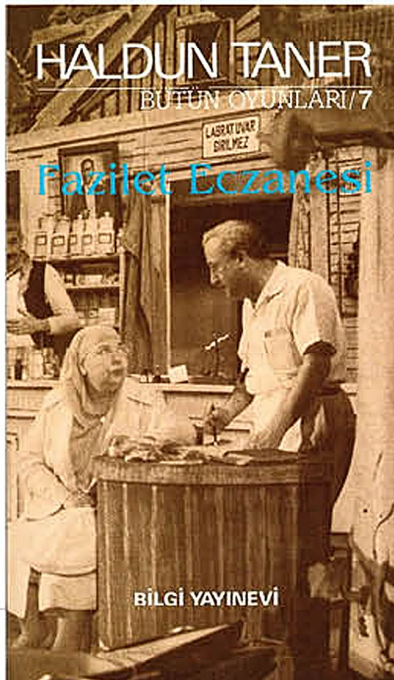
eczacıların üstadı (Şeyhü'l-Eczacıyan) lakabı verilmiş. Ecz. Hamdi Bey kendi adıyla anılan birçok ilaç üretmiş: Kola Hamdi, Elixir digestif Hamdi... O dönemde eczacıların kendi isimleriyle ilaçlar üretmesi yaygınmış. Ecz. Hamdi Bey eczanesinde Ecz. Ethem Pertev gibi sonraki dönemlerde Türk eczacılık tarihinde büyük başarılar imza atacak birçok ismin yetiştirilmesini sağlayarak da mesleğimize katkıda bulunmuş. İlk yerli müstahzarın yani fabrikasyon şeklinde hazırlanmış ilk ilacın Ecz. Ethem Pertev tarafından geliştirilen "Pertev Şurubu" olduğunu da anlatarak bu durumu örneklendiriyor Tekiner. Hatta Pertev Şurubu öyle ünlenmiş ki dönemin ünlü karikatürcüsü Cemal Nadir, Pertev Şurubu'nun tanıtımı için karikatürler bile çizmiş.

1890'lı yıllara kadar İstanbul eczanelerinde satılan müstahzar ilaç çeşidi 100 civarındaymış ve bu ilaçların tamamı dış ülkelerden getiriliyormuş. Ecz. Hamdi Bey ve onun yetiştirdiği stajyerlerle birlikte yerli ilaçlar da büyük ölçüde artmış.

Bayan eczacılar

Geçmişten günümüze en özel kilometre taşlarından birinin 1930 yılında ilk kadın eczacılara sahip olmamız olduğunu vurguluyor Tekiner ve 1924 yılından Eczacı Mektebi mezunlarının fotoğrafını gösteriyor. Bugün kadın dekanları, ağırlığını kız öğrencilerin oluşturduğu sınıfları düşündüğümüzde belki inanması zor gelecek ama fotoğrafta tek bir

kadın bile yok! 1924 yılının fotoğrafının Cumhuriyet sayesinde değiştiğini anlatan Tekiner 1924 yılında ilk defa bir kız öğrencinin eczacılık mektebine kaydolduğunu anlatıyor. 1930 yılında ise üç kız öğrenci Eczacı Mektebi'nden mezun oluyor. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi'nden gösterdiği haberlerle, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kadının çalışma hayatında yer almasının nasıl teşvik edildiğini de gösteriyor Tekiner. Elbette o dönemde kadınların eczacı olmasını yadırgayan erkekler de çıkmış. "Düzce'de Eczane İşleyen İlk Türk Kızı" başlıklı haberin "Köylü erkekler içeri girip ilaç almaya sıkılıyorlar" şeklinde devam etmesi bunu gösteriyor. Ancak hiçbir alışkanlık kolay değişmiyor. O nedenle bugün ülkemizin gurur duyduğu dünya çapında başarılarla ulaşan kadınların ve hatta özgür her kadının Cumhuriyet'e çok şey borçlu olduğunu tarihi öğrenirken çok daha iyi anlıyoruz.

İlk yerli ilaç fabrikası

1952 yılı da ilk yerli ilaç fabrikasının (Eczacıbaşı İlaç Fabrikası) açılması anlamında önemli bir kilometre taşı olarak karşımıza çıkıyor sunumda. Fakat 50'li yıllar çok da kolay geçmemiş. Birçok ilacın piyasada bulunmaması o dönemin büyük bir sorunuymuş. Hayati öneme sahip birçok ilacın yurtdışından getirilmesi için hatırı sayılır kişilerin hatta bankaların bile araya girmesi gerekebiliyormuş. Önemli bir esere de o yıllarda sahip olmuşuz. Haldun Taner'in yazdığı "Fazilet Eczanesi" piyesinin mesleğimizin insan sıcaklığını, halk sağlığı bakımından önemini edebiyatımızda en iyi anlatan eser olduğuna değinen Tekiner bu eseri mutlaka okumamızı tavsiye ediyor.

TEB'in kurulması

1956 yılında Türk Eczacıları Birliği'nin kurulması da birlikteliğimiz ve mesleğimiz için çok önemli bir kilometre taşı... Birliğimizin önce İstanbul'da kurulduğunu 1984 yılında Ankara'ya taşındığını ben de sunum sayesinde öğrenmiş oldum. 1960 yılında ilk eczacılık fakültesi Ankara Üniversitesi bünyesinde kurulmuş. O günden bugüne bilim, eğitim, teknoloji, ilaçlar, yasal düzenlemeler gibi birçok şey değişmiş. Tekiner "Bunların sonucunda biz havan eczacılığından uzaklaştık. İlaç hazırlama görevimizin yerini sağlık danışmanlığı aldı. Artık mesleğimiz ilaç odaklı değil insan odaklı ve kişiye özel tedaviler önem kazandı." diyor ve geçmişten alacağımız en önemli dersin kaliteye önem vermek olduğunun altını çiziyor. Geldiğimiz son nokta ise artık 34 bin 870 kişilik kocaman bir aileyiz. Kendi adıma "lyi ki bu ailedeyim" diyorum ve Tekiner'e bu önemli bilgileri paylaştığı güzel sunumu için teşekkür ediyorum.